

**MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE
UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE 1918” DIN ALBA IULIA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOLOGIE
ȘCOALA DOCTORALĂ DE FILOLOGIE**

TEZĂ DE DOCTORAT

REZUMAT

**Conducător de doctorat:
Prof. univ. dr. Mircea Braga**

**Student-doctorand:
Aritina Raluca Iancu (Micu-Oțelea)**

**ALBA IULIA
2019**

**MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE
UNIVERSITATEA „1 DECEMBRIE 1918” DIN ALBA IULIA
FACULTATEA DE ISTORIE ȘI FILOLOGIE
ȘCOALA DOCTORALĂ DE FILOLOGIE**

REZUMATUL TEZEI DE DOCTORAT

**ROMANUL MAHALALEI – DE LA
AUTOCENTRALIZARE LA INTOXICAREA
CENTRULUI. ISTORIA UNEI RELAȚII COMPLICATE**

**Conducător de doctorat:
Prof. univ. dr. Mircea Braga**

**Student-doctorand:
Aritina Raluca Iancu (Micu-Oțelea)**

**ALBA IULIA
2019**

CUPRINS

Argument5

Partea I

Capitolul I

Locul mahalalei între centru și periferie

- I.1. În căutarea „Marelui oraș” sau descoperirea mahalalei literare.....8
- I.2. Centru, periferie, mahala, ghetou19
- I.3. Ratarea unui context structural mai amplu: neglijarea centrului mahalalei.....28
- I.4. Dinamica centrelor: centrul primar și centrul mahalalei.....30
- I.5. Alteritate și jocul puterii în dinamica centrelor.....34

Partea a II-a

Mahalaua – oglinzi romanești.....38

Capitolul al II-lea

- II.1. *Mahalaua- realitate separată de centru*.....38
- II.2. G.M Zamfirescu – *Bariera* sau liricizarea mahalalei.....40
- II.2.1 G.M. Zamfirescu – „un răsucit”.....40
- II.2.2 *Bariera* –La început a fost sfârșitul.....43
- II.2.3 *Maidanul cu dragoste, Sfânta mare nerușinare și Cântecele destinelor* – „lirism biciuit”?.....48
- II.2.4 Pulsul mahalalei pe două coordonate: dragoste și moarte.....50
- II.2.5 Dragostea – mahalaua sentimental.....56
- II.2.6 Moartea – mahalaua îndurerată.....61
- II.2.7 Viața – prietenă și amantă.....71
- II. 3. Eugen Barbu- *Groapa* sau mahalaua empatizantă72
- II. 3. 1. „Omul prin operă și opera prin om”.....72
- II. 3.2. *Groapa*-poezia nașterii unei mahalale.....75
- II. 3.3. Cealaltă față a *Gropii* sau mahalaua delincvenților.....89
- II. 3.4. Mahalaua empatizantă—„un paradox narativ: detașare și apropiere”.....95
- II.4. Panait Istrati- *Codin, Mihail* sau mahalaua bălților.....97
- II. 4.1. Panait Istrati- revolta marginalului.....97
- II. 4. 2. Panait Istrati sau mahalaua bălților.....102

II.5. Isac Peltz – <i>Calea Văcărești</i> sau mahalaua etnicizată	113
II.5.1 Ghetoul- o provocare literară.....	113
II.5.2. Isac Peltz și durerile mahalalei.....	116
II.5.3. Imaginea sinelui și a celuilalt sau specificul mahalalei etnicizate.....	119
Capitolul al III-lea	
III.1. Mahalaua- alunecarea centrului în mahala	130
III.2. Mateiu I. Caragiale – <i>Craii de Curtea-Veche</i> - mahalaua mistică	132
III.2.1. Mateiu I. Caragiale- <i>homo specularis</i> și complexul bastardului.....	132
III.2.2. <i>Craii de Curtea-Veche</i> – straniețateea unei capodopere.....	135
III. 2. 3. Romanul unui ceremonial de inițiere - primele două hagiâlăcuri.....	138
III. 2. 4. Mahalaua mistică- sau inițierea prin „viața care se viețuiește”	155
III.3. Carol Ardeleanu- <i>Diplomatul, tăbăcarul și actrița</i> sau căderea în mahala/mahalaua decăzuților.....	164
III.3.1. Carol Ardeleanu – „apetența realului”	164
III.3.2. <i>Diplomatul, tăbăcarul și actrița</i> – căderea în mahala.....	167
III.4. Iolanda Malamen- <i>Antoniou și Kawabata</i> sau mahalaua ca exil autoimpus.....	177
III.4.1. <i>Antoniou și Kawabata</i> – un roman al literaturizării vieții.....	177
III.4 .2. Cloșardul și nevoia de poveste sau „o Șeherezadă de mahala”	179
Capitolul al IV-lea	
IV.1. Mahalaua – devoratoarea centrului	189
IV.2. N.D. Cocea- <i>Nea Nae</i> sau intoxicarea centrului	191
IV.4. Petru Cimpoeșu – <i>Simion Lițnicul</i> sau comprimarea mahalalei pe verticală	197
IV.3. Radu Aldulescu – <i>Amantul Colivăresei</i> sau mahalaua „omului nou”.....	206
IV.4.1. Periferia, evadare dintr-o familie disfuncțională	206
IV.4.2 Mahalaua „omului nou” sub lupă.....	213
Concluzii sau De la mahalaua literară la mahalagizarea societății.....	222
BIBLIOGRAFIE.....	229

Cuvinte-cheie: mahala, centru, centrul prim, centrul mahalalei, dinamica centrelor, periferie, ghetou, roman, alteritate, marele oraș, mahalagizarea societății

„Predispoziția pentru mahala”¹ pe care o impută Ruxandra Cesereanu României la început de secol XXI, ilustrează „un strabism generalizat al valorii”², o realitate de zi cu zi, tot mai agresivă și îngrijorătoare prin consecințele pe termen lung pe care le implică o mahalagizare treptată a societății. Diluarea valorilor centrice pe un fundal de profundă dezorientare axiologică conduce la o inversare a proporțiilor, transformând ceea ce ar trebui să constituie o minoritate în majoritate covârșitoare. „Mahalagizarea” se manifestă în variate forme, afectând straturi diferite ale realității cotidiene: mahalaua sentimentală care implică o trivializare a iubirii, mahalaua vestimentară prin stridentă și prost-gust, mahalaua arhitecturală care intoxică țesutul urban al orașului, mahalaua socială ilustrată printr-o categorie de oameni descurecăriți, împinși în zona infraționalității, mahalaua politică, mahalaua mass-media³. Mahalagizarea societății românești este o ipostaziere a invaziei barbare (așa cum o identifica Alessandro Baricco în eseul său despre mutație, *Barbarii*) facilitate de o „penibilă contracție a gustului și a rafinamentului cultural”⁴, trădând o elasticizare a conceptului de centru. Și totuși, așa cum remarca același scriitor, „ADN-ul unei civilizații se construiește nu numai pe curbele cele mai înalte ale sensibilității sale, ci și, dacă nu cumva în primul rând, pe devierile ei aparent cele mai neînsemnate”⁵. Baricco atrăgea atenția asupra faptului că toți suntem supuși acestei mutații, diferența fiind făcută doar de proporția transformării: „Nu există graniță, credeți-mă, nu există civilizație de o parte și barbari de cealaltă: există doar marginea mutației care înaintează și aleargă înăuntrul nostru”⁶. Așadar, mahalaua ca realitate socială și, prin extensie, mahalaua literară nu pot fi eliminate prin simpla lor ignorare, ele există, influențează și de multe ori fascinează prin pitoresc.

Lucrarea de față, ***Romanul mahalalei—de la autocentralizare la intoxicarea centrului. Istoria unei relații complicate***, a pornit de la interesul pentru imund și frumusețe, pentru omenie și violență, pentru modul în care se articulează și se impune un „habitat mental”⁷, toate acestea aglutinate sub o privire curioasă, empatizantă fără să dăuneze unei evaluări critice pertinente.

¹ Ruxandra Cesereanu, *Mahalaua România*, în vol. Ruxandra Cesereanu & CO, *Made in România. Subculturi urbane la sfârșit de secol XX și început de secol XXI*, Cluj-Napoca, Editura Limes, 2005, p.15.

² Jean Baudrillard, *Paroxismul indiferent*, Cluj-Napoca, Editura Ideea Design&Print, 2001, p. 8.

³ Vezi Ruxandra Cesereanu, *Op. cit.*, pp. 9-15

⁴ Alessandro Baricco, *Barbarii. Eseu despre mutație*. Traducere din italiană de Dragoș Cojocaru, București, Editura Humanitas, 2009, p. 51.

⁵ *Ibidem*, p. 22.

⁶ *Ibidem*, p. 203.

⁷ *Ibidem*, p. 190.

Raportul dintre mahala și nodul de semnificație urbană nu a fost întotdeauna același, dinamica relației dintre cele două entități producând diferite tipare, care au implicat atingeri sporadice și necontaminatoare, fiecare protejându-și setul de coduri comportamentale, etice și uneori, etnice, sau dimpotrivă, imbricări violente și mutilante. Configurată dincolo de centru, uneori instalată confortabil în imediata lui apropiere, mahalaua nu poate fi și nu trebuie ignorată. Devenită temă literară, ea nu proliferază doar în zona conotațiilor negative și impresionează tocmai prin eșantionul uman pe care îl propune, prin diversitatea figurilor care o populează, prin specificul mediului care dictează gestualitatea individului.

Pornind de la premisa că mahalaua și-a constituit un centru de iradiere prin care exercită o forță centripetă sau dimpotrivă, centrifugă, *scopul* acestei lucrări este de a urmări diferite ipostazieri ale raportului dintre centrul centrului/centrul de referință și centrul mahalalei, așa cum au fost ele ilustrate de-a lungul timpului în diferite oglinzi românești. Romanul, ca specie literară de largă respirație, ne-a permis o configurare detaliată, în toate registrele existenței a ceea ce reprezintă mahalaua. Anulând criteriul cronologic această grilă de interpretare a facilitat apropieri între romane care aparțin unor epoci diferite, unor scriitori ale căror opere „intră în dialog” peste timp.

Ilustrarea acestei direcții tematice în spațiul literaturii române este obiectul mai multor cercetări întreprinse în ultimii ani. Teza de doctorat a Danei Matei, cu titlul *Mahalaua în proza românească* (2010), își propunea mai întâi definirea mahalalei printr-o dublă abordare istorică și sociologică, apoi ilustrarea acestei teme în spațiul romanului, urmată de prezentarea unor tipologii umane din perimetrul periferiei. Lucrarea lui Luca Daniel *Tema periferiei în romanul românesc interbelic*, impresionantă prin numărul de texte pe care le abordează, se concentrează asupra perioadei interbelice și atinge raportul centru/periferie, fără ca acesta să reprezinte obiectul cercetării sale. Cartea Georgianeii Sârbu, *Istoriile periferiei. Mahalaua în romanul românesc de la G.M. Zamfirescu la Radu Aldulescu*, analizează trei romane ale mahalalei luate din perioade istorice total diferite și livrate cititorului nu în ordinea apariției lor, ci respectând vârstele acestora: nașterea mahalalei este ilustrată prin *Groapa* lui Eugen Barbu; o mahala „matură” este surprinsă în *Maidanul cu dragoste*, iar *Amantul Colivăresei* circumscrie mahalaua anilor 80-90, „universul marilor demolări și al marilor construcții”⁸. Ingenioasă prin decupajul pe care îl operează, prin limbajul cu valențe literare, lucrarea amintită se concentrează (și acesta ar putea constitui un minus) doar asupra celor trei texte, chiar dacă există unele trimiteri și spre alte romane ale mahalalei.

⁸ Georgiana Sârbu, *Istoriile periferiei. Mahalaua în romanul românesc de la G.M. Zamfirescu la Radu Aldulescu*, București, Editura Cartea Românească, 2009, p. 13.

Interesul față de mahala și periferie s-a manifestat și în spațiul sociologiei și al urbanismului, lucrări precum cea a lui Adrian Majuru, *Bucureștii mahalalelor sau periferia ca mod de existență*, a Angelicăi Stan, *Peisajul periferiilor urbane: revitalizarea peisageră a zonelor periferice*, sau a Irinei Calotă, *Dincolo de centru: politici de locuire în București (1910-1944)*, au constituit interesante puncte de plecare în înțelegerea modului în care este percepută și „se privește” în oglindă această realitate socială. În toate cercetările anterioare am observat o ambiguitate în ceea ce privește delimitările terminologice, concepte precum suburbanul, periferia, mahalaua fiind folosite în relație de sinonimie. Astfel, un prim pas al cercetării noastre a fost făcut în direcția definirii acestor termeni **mahala**, **periferie**, **ghetou**, insuficient individualizați. Un alt element de originalitate al acestei lucrări rezidă în analiza dinamicii dintre mahala și centru, considerând însă mahalaua ca generatoare a unui nucleu de coduri și de mentalități care îi reglează pulsul și îi ghidează existența. Așa cum centrul prim își proiectează asupra mahalalei percepția deformatoare și aceasta, la rândul său, aruncă asupra centrului filtre distorsionante, ceea ce conduce la o complicată construcție în domeniul imaginarului. Formula tripartită a relației presupune autocentralizare, respingerea celuilalt sau atracția manifestată bidirecționat, iar din aceste atitudini derivă diferitele ei forme: **mahalaua apendice**, **mahalaua etnicizată**, **mahalaua bălților**, **mahalaua decăzuților**, **mahalaua ca exil autoimpus**, **mahalaua „omului nou”**. Coagularea modelelor a implicat conjugarea mai multor metode de cercetare, accentul punându-se pe teoria imaginarului și pe teoria mentalităților, dar și pe importarea unor abordări din zona urbanismului, a sociologiei. Fețele morții, așa cum le prezintă Philippe Ariès în *Omul în fața morții*, impresionanta sa incursiune asupra imaginarului construit de-a lungul timpului în jurul „marii treceri”, psihanalizarea elementelor materiale în calitate de categorii apriorice ale percepției și imaginației, topografia pe care o face Gaston Bachelard sau spațiul bărăganic ca matrice creatoare românească adăugată spațiului mioritic de Vasile Băncilă reprezintă doar câteva din elementele de la care pleacă demersurile noastre de interpretare a romanelor mahalalei.

De asemenea, numărul mare de texte prezentate pe larg, cu o contextualizare a scriitorilor, uneori chiar cu o lectură integrală a operei (cum este cazul scriitorului interbelic G.M. Zamfirescu), conferă și acestea valoare științifică lucrării de față.

Conținutul lucrării este structurat pe două părți, prima urmărind detașarea mahalalei de alți termeni utilizați în relație de sinonimie parțială, iar a doua, mult mai amplă, a fost dedicată ipostazierilor acesteia în romanul românesc. Capitolul I, *Locul mahalalei între centru și periferie*, a pornit de la ideea necesității încorporării mahalalei în zona literară dedicată „marelui oraș”. După o incursiune prin romanele care abordează această temă literară, de la primele

încercări reperabile în perimetrul romanului de mistere până la literatura contemporană, am definit conceptul de mahala, prin raportare la centru, periferie, ghetou. **Mahalaua**, potrivit *Dicționarului etimologic al limbii române*⁹, înseamnă suburbie, periferie și provine din turcescul *mahalle*, care, la rândul său, are la origine un termen arab. Derivate de la acest cuvânt sunt *mahalagiu* (persoană care trăiește la mahala; vulgar, grosolan), *mahalagesc* (de mahala), *mahalagioaică* (femeie vulgară), *mahalagism* (cuvânt sau expresie trivială). *Mală* s.f. (stradă), folosit în Banat, este dubletul lui etimologic. În *Dicționarul etimologic al limbii române pe baza cercetărilor de indo-europenistică*¹⁰, apar câteva informații suplimentare: o lărgire a sensului acestui termen, mahalaua desemnând și populația care locuiește în aceste locuri; de asemenea, este explicat și sensul turcescului *mahalle* (cartier al unui oraș).

La originile sale, mahalaua presupune „o **dispunere circulară, închisă** (subl. ns.- M.A.), căci caracterul primelor cartiere înseamnă, în primul rând, izolarea comunității ce trăiește între limitele lor, pentru ca, odată cu instalarea modernității, termenul să capete o semnificație peiorativă, acum interesul deplasându-se pe ideea de deschidere, valorizată de Occident”¹¹. Imaginea mahalalei ca lume închisă este o idee susținută de mai mulți cercetători ai acestui spațiu: „Mahalalele reprezentau comunități aproape închise, «comunicarea cu exteriorul, cu celelalte comunități fiind destul de redusă. Rareori membrii acestei comunități părăseau spațiul cunoscut al mahalalelor pentru a se aventura în zone necunoscute ale Bucureștilor»”¹². Degradarea termenului s-a realizat după 1830, când semnificația lui s-a restrâns la cea de cartier periferic în contrast cu centrul orașului de care îl separă principii diferite de organizare a spațiului. Această trimitere periferică a termenului apare „pe fondul preluării elementelor de viață urbană occidentală când mahalalele din centrul orașului dispar într-un spațiu urban cosmopolit. Acest corp urban unitar și omogen va fi înconjurat în continuare de marginile rămase ancorate într-un status premodern de conviețuire și ambient, lucru care a determinat identificarea mahalalei cu aceste regiuni de margine”¹³. Dacă mahalaua rămâne un spațiu labirintic și izolat, centrul suportă o remodelare prin „alternanța ordonată a zonelor verzi cu cele construite”¹⁴. Acestor principii diferite de organizare spațială li se suprapun și repere axiologice, mentalități, structuri organizatorice diferite.

⁹ Alexandru Ciorănescu, *Dicționarul etimologic al limbii române*. Ediție îngrijită și traducere din limba spaniolă de Tudora Șandru Mehedinți și Magdalena Popescu Marin, București, Editura SAECULUM I.O., 2017, p.484.

¹⁰ Mihai Vinereanu, *Dicționar etimologic al limbii române pe baza cercetărilor de indo-europenistică*. Ediția a II-a, București, Editura Alcor Edimpex, 2009, p. 505.

¹¹ *Ibidem*.

¹² Irina Stănculescu, *Apariția și evoluția denumirilor de străzi din București*, apud Adrian Majuru, *București: Povestea unei geografii umane.*, p. 13.

¹³ Adrian Majuru, *București: Povestea unei geografii umane*, , București, Editura Institutului Cultural Român, 2007, p.12.

¹⁴ Andreea Răsuceanu, *Cele două Mântulese*, București, Editura Vremea, 2009, p.17.

Asistăm astfel la nașterea unui nou centru, un centru al mahalalei care se diferențiază de centrul primar/originar/de referință (concept pe care l-am propus drept centru al centrului). Mahalaua văzută ca un centru permite o delimitare clară între acest concept și cel de periferie. Dacă periferia rămâne legată de centrul primar, fiindu-i secundară (atât din punctul de vedere al genezei, cât și la nivel axiologic), mahalaua se constituie ca entitate urbană cu propria fizionomie organizatorică și valorică. Acest lucru nu elimină o interacțiune a mahalalei cu centrul primar, dar relația presupune o dinamică de-a lungul timpului, îmbrăcând mai multe forme. Spre deosebire de periferie, mahalaua nu-și epuizează resursele concentrându-se asupra centrului, existând momente în care cele două centre evoluează în paralel. De asemenea, raportarea la periferie va avea în vedere mai mult perspectiva topologică, periferie ca margine în raport cu un centru de referință.

Prin aplicarea conceptului de alteritate, definit din mai multe perspective (Martin Buber, Lucian Boia, Emmanuel Levinas) binomul relațional omul mahalalei-omul centrului urban s-a deschis într-o „complexă și multietajată ecuație imagologică”¹⁵, determinând o înțelegere profundă a modului în care se concretizează dubla perspectivare: a centrului față de mahala și invers.

A doua parte a lucrării, *Mahalaua – oglinzi românești*, s-a concentrat asupra ilustrărilor temei în spațiul romanului românesc, elementul de noutate fiind conturarea unor tipologii ale mahalalei prin raportare la centrul prim. Organizată în trei capitole (*Mahalaua – realitate separată de centru, Mahalaua – alunecarea centrului în mahala, Mahalaua – devoratoarea centrului*) această secțiune este cea mai consistentă. Gruparea romanelor în funcție de dinamica centrelor nu a fost dictată de criteriul cronologic, ilustrările sale fiind condiționate numai până la un punct de un context social, politic sau istoric. Acest lucru a permis ca, pentru o ipostaziere a raportului dintre centrul prim și centrul mahalalei, să selectăm romane din diferite perioade. Bineînțeles că există anumite contexte care generează apariția unei atitudini față de centru, dar factorii sunt foarte complecși și sunt forțe manifestate bidirecționat: o slăbire a centrului, permite mahalalei să se apropie de el; dimpotrivă, rigiditatea nodului de semnificații urbane, autosuficiența lui generează fie o reacție asemănătoare din partea centrului mahalalei care se repliază orgolios asupra propriilor valori, cutume, fie o violentă forțare a barierelor. Ceea ce se profilează dincolo de limitele centrului se dovedește a fi o realitate complexă și polimorfă, imposibil de cuprins într-o formulă schematică, iar fețele mahalalei literare oferă un spectacol al unei lumi aflate în mișcare. Prin trasarea raportului dintre centrul prim și centrul mahalalei se

¹⁵ Andrei Oișteanu, *Imaginea evreului în cultura română. Studiu de imagologie în context est-central-european*. Ediția a II-a, revăzută, adăugită și ilustrată, București, Editura Humanitas, 2004, p. 14.

conturează o istorie a unei relații complicate, consumate în mai mulți timpi: de la autocentralizare la alunecare în perimetrul periferic și până la intruziunea maladivă în țesutul urban centric.

Prima direcție, retragerea centrului urban, dar și a nucleului mahalalei asupra propriei realități, într-o încercare de păstrare a elementelor individualizatoare, deschide mai multe oglinzi. **Mahalaua apendice**, izolată prin bariere geografice¹⁶, dar și sociale, „o zonă nevralgică, o zonă de amplificare a așezării dincolo de limitele sale”¹⁷ se conduce după un cod etic propriu, care interferează destul de rar cu exigențele centrului prim, furnizându-i totuși resurse materiale și umane. În romanele lui G.M. Zamfirescu (**subcapitolul II.2. G.M Zamfirescu – Bariera sau liricizarea mahalalei**) reunite în ciclul *Bariera*, mahalaua apendice este o lume a suferințelor, a maturizării, iar personajul principal se simte în zona centrului un intrus, un impostor, un deșrădăcinat. *Groapa* lui Eugen Barbu (în **subcapitolul II. 3. Eugen Barbu- Groapa sau mahalaua empatică**) urmărește constituirea treptată a acestei entități, de la primele zvâcniri, până la maturizarea ei. Se apropie de zona centrică, dar expansiunea teritorială nu echivalează cu o schimbare a mahalalei în centru prim, ea rămânând fidelă, în ciuda unor cosmetizări evidente, esenței sale. Și în textul lui Eugen Barbu, dar și în „romanul descompus” al lui Panait Istrati (în **subcapitolul II. 4. Panait Istrati- Codin, Mihail sau mahalaua bălților**), apar personaje care determină o puternică atracție, forța centripetă pe care o exercită asupra celorlalți fiind producătoare a unor noi centre. Cârciumarul Stere, șeful bandei de hoți, Bozoncea, și cămătarul Bică-Jumătate, în *Groapa*, ca și Codin, Mihail, în textele lui Istrati sunt puncte generatoare ale acestor forțe de atracție. Ca spațiu coercitiv, generator de prejudecăți, mahalaua istratiană (**mahalaua enclavă**) se deschide spre spațiul bălților, avatarul auctorial, Adrian Zografii, descoperind aici libertatea absolută și adevărata prietenie. Pentru acest personaj nu există o raportare la centrul prim, dar nici o aliniere la valorile mahalalei, atitudine care ține și de structura revoltatului. **Mahalaua etnicizată (subcapitolul II.5. Isac Peltz- Calea Văcărești sau mahalaua etnicizată)** din romanele lui Isac Peltz sau Ion Călugăru, o altă oglindă a autocentralizării, este o structură comunitară compactată și marcată de un set de reguli sociale, culturale și mai ales religioase inflexibile, în care alteritatea este considerată o prezență amenințătoare.

Forța centripetă a mahalalei (Capitolul al III-lea Mahalaua – alunecarea centrului în mahala) este surprinsă în mai multe forme: decăderea din sfera elitelor centrului, parte a unui

¹⁶ Irina Calotă în *Dincolo de centru. Politici de locuire în București 1910-1944*, semnala implementarea unor politici urbanistice care urmăreau stoparea dilatării incontroleabile a orașului încă din 1860: „Scopul declarat al acestora era acela de a-și concentra toate eforturile asupra modernizării, salubrității și estetizării zonei centrale, zona periferică (și, evident, cea suburbană) urmând a fi subiectul unor investiții ulterioare, în limita bugetului disponibil”, p. 46.

¹⁷ *Ibidem*, p. 44.

complex ceremonial de inițiere sau o formă de purificare prin suferință. **Mahalaua mistică** (subcapitolul III.2. Mateiu I. Caragiale *Craii de Curtea-Veche-mahalaua mistică*) din *Craii de Curtea-Veche* reprezintă o ultimă treaptă a inițierii în rău la care este supus personajul-narator, dar aici explorarea acestei lumi este o alegere, nu o obligație. Odată ritualul încheiat prin asumarea de către neofit a eurile bovarice și reale, se impune ieșirea din scenă a călăuzelor prin moartea lui Pașadia, plecarea lui Pantazzi după recuperarea identității reale și ascensiunea lui Pirgu, aceasta din urmă fiind o expresie a intoxicării centrului. **Mahalaua decăzuților** (subcapitolul III.3. Carol Ardeleanu- *Diplomatul, tăbăcarul și actrița sau căderea în mahala/mahalaua decăzuților*), așa cum o profilează romanul lui Carol Ardeleanu, *Diplomatul, tăbăcarul și actrița*, își păstrează, în ciuda mizeriei, o latură profund umană prin modul în care adoptă familia diplomatului Barbu Sălceanu căzut în dizgrație. Această atitudine empatizantă este justificată și prin fascinația tăbăcarilor, a locuitorilor din acest umil cartier pentru ceea ce a avut atingere cu centrul. Decăderea socială are numai o dimensiune descendentă, pentru că schimbarea direcției, revenirea în zona privilegiată nu sunt posibile, iar personajele găsesc diferite forme de supraviețuire: băutura ca modalitate de uitare (în cazul consulului) sau o decupare a marginilor realității și proiectarea într-o lume a reveriilor compensative (soția diplomatului, care trăiește în zona amintirilor, și fiica acestuia, Agata, care se refugiază, până la un punct, în spațiul teatrului). **Mahalaua ca exil autoimpus** (subcapitolul III.3. Iolanda Malamen- *Antoniou și Kawabata sau mahalaua ca exil autoimpus*), vizibilă în contemporaneitatea recentă, echivalează cu o incursiune în lumea cerșetoriei. Înscris într-un parcurs elitist, destinul lui Antoniu se frânge brusc după ce este trădat de singura femeie pe care o iubise. În ghetourile capitalei, într-un spațiu al guinoaielor, proliferază o umanitate aproape de nerecunoscut, la limita animalității, pentru care intrarea României în Uniunea Europeană nu aduce speranța salvării, ci, dimpotrivă, amenințarea cu iminenta evacuare. Romanul se deschide, prin diferite secvențe intertextuale, unui rafinat joc estetic, în care se profilează imaginea scriitorului prins în oglinda deformatoare a textelor sale.

Intruziunea violentă în țesutul urban central (Capitolul al IV-lea *Mahalaua – devoratoarea centrului*) este a treia formă a modului în care se concretizează relația dintre mahala și centrul originar. Mahalaua literară nu poate fi tratată simplist, doar în sensul peiorativ al inferiorității morale, sociale, comportamentale. Așa cum este surprinsă în textele selectate în lucrarea de față, ea nu reprezintă doar un infern al decăderii, ci se conturează și ca un spațiu al salvării dintr-o realitate a centrului care se manifestă opresiv. Menționăm că, în această a doua variantă, centrul se profilează duplicitar și dictatorial în termenii fixați de I.L. Caragiale: „un număr de *temperatori* care stau în slujbele statului și când o partidă și când cealaltă este la

putere. Temperaturii constituiesc *Centrul* și acesta are de șef pe un mare bărbat de stat eminentamente *temperator*, care stă pe jețul ministerial tot așa de comod și când cabinetul este conservator și când e radical”¹⁸. Romanul lui Radu Aldulescu, *Amantul Colivăresei*, (subcapitolul III.4. Radu Aldulescu - *Amantul Colivăresei* sau mahalaua „omului nou”) sugerează o asemenea perspectivare a mahalalei, care devine un perimetru al evadării dintr-o realitate apăsătoare. Parazitismul personajului principal, Mite Cafanu, este o formă de supraviețuire a celui care nu se lasă înregimentat în corsetul unui sistem totalitar. Pe de altă parte, mahalagizarea centrului originar, invazia imposturii în miezul țesutului urban, distrugerea imaginilor reprezentative ale unui trecut incomod sunt modalități de instalare a regimului comunist.

Intoxicarea centrului, așa cum este ilustrată în romanul interbelic al lui N.D. Cocea, *Nea Nae*, (subcapitolul III.2. N.D. Cocea- *Nea Nae* sau **intoxicarea centrului**) se concentrează asupra modului în care un singur individ forțează și reușește să ia cu asalt porțile „cetății”, pătrunzând insolent în această zonă. Până la un punct, ascensiunea personajului pare de neoprit, dar ambiția de a seduce o prințesă, ca ultimă treaptă a cuceririi privilegiilor centrului, îi provoacă în final moartea. Puterea centrică a personajului este susținută prin averea pe care o deține, ceea ce determină la nivelul umanității care populează spațiul privilegiat al nucleului urban dacă nu o atitudine obedientă, cel puțin, una de acceptare.

Romanul lui Petru Cimpoșu, *Simion liftnicul*, (subcapitolul III.3. Petru Cimpoșu - *Simion Liftnicul* sau **comprimarea mahalalei pe verticală**) este romanul tranziției românești, care aduce în prim-plan **comprimarea mahalalei pe verticală**, o umanitate descentrată, dezorientată de schimbările politice și sociale pe care le traversează. Nevoia unui centru protector, reminiscență a perioadei comuniste, pe fondul unei infantilizări emoționale, facilitează coagularea unor noi repere axiologice, mai permissive. De aici, până la degringolada valorică și mahalagizarea întregii țări nu mai este decât un pas..

Concluziile tezei noastre au urmărit două direcții complementare: pe de o parte, evidențierea sintetică a tipologiilor mahalalei literare dezvoltate pe parcursul lucrării, pe de altă parte, punctarea diferitelor scriituri, viziuni pe care romanul dedicat acestei teme le-a generat de-a lungul timpului.

Pe lângă glisarea mahalalei în spațiul urban, romanele dedicate acestei realități înregistrează diferite scriituri, care reflectă viziuni estetice distincte, filtre mai mult sau mai puțin distorsionante prin care a fost „privită”.

¹⁸ I.L. Caragiale, *Ce este Centrul?* în vol. *Opere III*. Studiu introductiv și cronologie de Ștefan Cazimir, București, Editura Național, 2000, p. 528.

Metoda poetică, liricizantă amprentează scriitura lui G.M. Zamfirescu în toate romanele care alcătuiesc ciclul *Barierei*. Totuși, oglinda mahalalei nu este desfigurată prin desprinderea de realitate, reușind să surprindă o lume crudă, vulgară, pigmentată cu elemente naturaliste. Peste privirea iscoditoare care notează sincer dimensiunea tragică, într-un gest protector, scriitorul aruncă un văl al cuvintelor frumoase, o poezie care îndulcește contururile. Artificialitatea de care este acuzat de unele voci critice se instalează doar în momentul în care discursul naratorului personaj se aplică indistinct și celorlalte „suflete strâmbe”, sunând într-o notă stridentă.

Fără să alunece într-un lirism edulcorant, formula literară pentru care optează Eugen Barbu este marcată de o doză de empatie, efect al apropierii scriitorului de acest microunivers pe care l-a cunoscut din interior. Aproximarea se conjugă, totuși, cu o formă de detașare, care permite o ipostaziere corectă a spațiului circumscris. Există o **poezie a mahalalei**, fără artificializări la nivelul limbajului, fără gesturi teatrale, înscrise într-un firesc al exprimării, uneori laconice, trădând o atitudine de acceptare senină, fără zbateri și lamentări inutile a ceea ce înseamnă viața în mahalaua bucureșteană.

O viziune profund subiectivă implică scriitura lui Panait Istrati care se bazează pe inserția în diferite grade a propriei biografii. Focalizarea internă determină totuși livrarea unor perspective diferite în funcție de vârstele și experiențele vocii naratoriale. Detașându-se treptat de lumea mahalalei, care îi condamnă excentricitatea, Adrian se apropie, în numele prieteniei, de individualități care îl modelează, și se refugiază în spațiul libertății totale, balta.

Literarizarea ghetoului cu accente liricizante este realizată în romanul Iolande Malamen, *Antoni și Kawabata*, fără efecte deformatoare în sensul idilizării realităților unui sector întunecat al existenței. Mizeria lumii în care se târăște obosit cerșetorul Antoniu se conturează în toate dimensiunile sale (fizice, morale), iar inventivitatea limbajului susține talentul personajului transformat pe parcursul romanului în scriitor. Trimiterile intertextuale, schimbările de registre în linie postmodernistă nasc rafinate jocuri estetice, în care se descoperă scipiri de umanitate în cele mai neobișnuite spații.

Pe aceeași linie a privirii empatice, mascate în **formula romanului realist cu elemente naturaliste** se înscriu romanele lui Isac Peltz, în care mahalaua etnicizată își conturează profilul individualizator. Notele de critică socială sunt o formă de a demasca nedreptățile orientate spre o minoritate care se izolează, într-o încercare de apărare, dar și de conservare a elementelor care o individualizează. Ghetoul lui Isac Peltz se articulează fără atitudinea pătimașă a unei voci reprezentative pentru o minoritate discriminată, dar dincolo de sobrietatea formulei, autorul rămâne fidel lumii pe care o cunoaște din interior. Am mai putea observa că, la graniță cu acest

tip românesc, se află și momentul inițierii reportajului literar, așa cum îl întâlnim – în interbelic – la Geo Bogza și Brunea-Fox.

Romanul lui N.D. Cocea de **sorginte naturalistă**, *Nea Nae*, reprezintă o privire tăioasă asupra unei lumi în care este posibilă ascensiunea unui personaj grotesc ce încearcă să substituie prin putere financiară valorile unui centru care se vrea elitist, dar care își dovedește slăbiciunea prin tolerarea unui asemenea specimen. Prezentat în tușe groase, mitocanul român, lipsit de grația și inteligența parvenitului din alte spații, forțează barierele centrului legitimându-se doar prin averea pe care o deține.

Vibrația realistă uscată se resimte în romanele lui Radu Aldulescu, care ilustrează mizerabilismul cu accente poetice, pentru că „mizează eroic pe valorile stilului, într-un context în care ne obișnuisem ca stilul să fie una dintre ultimele preocupări ale autorului”¹⁹. Deși explorează spații periferice ale decăderii umane, o realitate sordidă, unde niciun păcat nu le este străin personajelor sale, scriitorul nu își radicalizează și metoda de creație. Stilul apăsător, percutant, cu schimbări de registre, trasează într-o călcătură grea perimetrul unei lumi declasate.

Scrisă fără încrâncenare, cartea lui Petru Cimpoeșu prezintă într-o **lumină comică** o realitate în esență tragică: schimbările resorturilor sociale dezorientează o umanitate căreia îi scapă sensul acestor transformări și, disperată, încearcă să găsească puncte de sprijin. Mahalaua pe verticală sintetizează într-o imagine reprezentativă realității ale României postcomuniste, fără exagerări nici în sensul cosmetizării, nici în sensul dramatizării ei. Dimensiunea ludică a textului maschează degingolada valorică, dar și nevoia oamenilor de a suplini prin surrogate absența unui centru.

Construit pe tiparul unui scenariu de inițiere, romanului matein, *Craii de Curtea-Veche*, stă sub semnul artei, al **estetismului**. „Formula nerealistă”²⁰, punct de conjuncție pentru exegeza literară, îl aduce în vecinătatea fantasticului și îl insolitează prin „poetica misterului”²¹. Modul în care textul se construiește evidențiază grija scriitorului pentru găsirea formulei perfecte care să armonizeze într-o compoziție coerentă părțile componente ale complicatului ritual inițiativ. Revenirea obstinată în planul textului a simbolului oglinzii și, prin extensie, al fotografiei, al tabloului sau chiar al romanului pe care personajul-narator intenționează să-l scrie, configurează necesitatea reflectării și evadarea în spațiul artei.

¹⁹ Doris Mironescu, *Nouăzecismul cu forță și grație*, în „Suplimentul de cultură”, nr. 91, Iași, 2006, p. 6., <http://suplimentuldecultura.ro/203/nouazecismul-cu-forța-si-grație/>, (site accesat la data de 18. 02. 2018).

²⁰ Mircea Braga, *Craii de Curtea-Veche sau Fenomenologia unui ritual de inițiere* în vol. *Rătăcind prin canon*, Editura TipoMoldova, Iași, 2013, p. 297.

²¹ Gheorghe Glodeanu, *Poetica misterului în opera lui Mateiu I. Caragiale*, Editura Dacia, Cluj-Napoca, 2003, p. 14.

Romanul mahalalei se oferă în diferite ipostaze și formule estetice, iar aspectul său cameleonic alimentează atenția scriitorilor, dar și a cititorilor în egală măsură. Dacă în planul realităților sociale, mahalagizarea este o formă amenințătoare de barbarizare a lumii în care trăim, în planul literar, mahalaua fascinează prin eșantionul uman, prin mentalitățile pe care ni le propune în oglinda îngăduitoare sau critică a artei.

În urma demersului nostru, s-a profilat imaginea unei mahalale care poate părea uneori inofensivă prin aruncarea ei în afara corpului urban, alteori, violentă, forțând granițele centrului și chiar prejudiciindu-i esența. Indiferent de masca pe care o poartă la un moment dat, mahalaua se dovedește o parte esențială a realităților urbane, iar prin reflectarea ei în „jocul secund” al artei, o temă literară proteică.

BIBLIOGRAFIE

OPERE LITERARE

ADERCA, FELIX, *Domnișoara din strada Neptun*, București, Editura pentru Literatură, 1967.

ALDULESCU, Radu, *Amantul Colivăresei*, Iași, Editura Polirom, 2013.

ALDULESCU, Radu, *Istoria unui ținut de verdeață și răcoare*. Ediția a II-a, București, Editura Cartea Românească, 2007.

ALDULESCU, Radu, *Sonata pentru acordeon*, București, Editura Albatros, 1993

ARDELEANU, Carol, *Diplomatul, tăbăcarul și actrița*, București, Editura ROMCART, 1997.

ARDELEANU, Carol, *Viață de câine*, București, Editura Adeverul S.A., 1937.

ARDELEANU, Carol, *Casa cu fete*, București, Editura Cugetarea, 1931.

BARBU, Eugen, *Caietele principelui. Jurnal de creație*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1972.

BARBU, Eugen, *Jurnal*, București, Editura pentru Literatură, București, 1966.

BENADOR, Ury, *Ghetto veac XX*. Ediția a II-a, Editura Librăriei „Universala” Alcalay&Co., 1937, București.

BUJOREANU, Ioan. M., *Mistere din București*. Ediție îngrijită, note, glosar și bibliografie de Marian Barbu. Prefața de Ștefan Cazimir, București, Editura Minerva, 1984.

CARAGIALE, Mateiu I., *Craii de Curtea-Veche*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2007.

CĂLUGĂRU, Ion, *Copilăria unui netrebnic*, București, Editura Hasefer, 1996.

CIMPOEȘU, Petru, *Simion liftnicul. Roman cu înger și moldoveni*, Iași, Editura Polirom, 2011.

COCEA, N.D., *Nea Nae*, București, Editura „Universala” Alcalay&Co., 1935.

COCEA, N.D., *Fecior de slugă*, București, Editura Minerva, 1988.

DEMETRIUS, V., *Tinerețea Casandrei*, în vol. *Scrieri alese II. Romane*. Ediție îngrijită, prefață și note de Margareta Feraru, București, Editura pentru Literatură, 1967.

FILIMON, Nicolae, *Nenorocirile unui slujnicar sau Gentilomii de mahala*, în vol. *Excursiuni în Germania Meridională. Nuvele*. Postfața și bibliografie de Paul Cornea, București, Editura Minerva, 1984.

FILIMON, Nicolae, *Ciocoii vechi și noi sau Ce naște din pisică șoareci mănâncă*, București, Editura Art, 2007.

ISTRATI, Panait, *Chira Chiralina*, în vol. *Opere I. Povestiri. Romane*. Ediție îngrijită, cronologie, note și comentarii de Teodor Vârgolici. Introducere de Eugen Simion, București, Editura Academiei Române, Editura Univers Enciclopedic, 2003.

ISTRATI, Panait, *Codin*, în vol. *Opere I. Povestiri. Romane*. Ediție îngrijită, cronologie, note și comentarii de Teodor Vârgolici. Introducere de Eugen Simion, București, Editura Academiei Române, Editura Univers Enciclopedic, 2003.

ISTRATI, Panait, *Cum am devenit scriitor*. Reconstituire pe bază de texte autobiografice, alese, traduse și adnotate de Alexandru Talex, Craiova, Editura Scrisul românesc, 1981.

ISTRATI, Panait, *Mihail*, în vol. *Opere II. Povestiri. Romane*. Ediție îngrijită, cronologie, note și comentarii de Teodor Vârgolici. Introducere de Eugen Simion, București, Editura Academiei Române, Editura Univers Enciclopedic, 2003.

ISTRATI, Panait, *Prefață la Chira Chiralina*, în vol. Panait Istrati, *Opere I. Povestiri. Romane*. Ediție îngrijită, cronologie, note și comentarii de Teodor Vârgolici. Introducere de Eugen Simion, București, Editura Academiei Române, Editura Univers Enciclopedic, 2003.

ISTRATI, Panait, *Trecut și viitor*, în vol. *Opere I. Povestiri. Romane*. Ediție îngrijită, cronologie, note și comentarii de Teodor Vârgolici. Introducere de Eugen Simion, București, Editura Academiei Române, Editura Univers Enciclopedic, 2003.

ISTRATI, Panait, *Spovedania pentru învinși*. Prefață de Paul Cernat, București, Editura Art, 2012.

LUNGU, Dan, *Raiul găinilor*, Iași, Editura Polirom, 2012.

LUNGU, Dan, *Sunt o babă comunistă!*, Iași, Editura Polirom, 2011.

MALAMEN, Iolanda, *Antoniou și Kawabata*, București, Editura Cartea Românească, 2007.

MAZILU, Teodor, *Bariera*, București, Editura Tineretului, 1961.

PAPILIAN, Victor, *Coana Truda*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 1988.

PELTZ, Isac, *Calea Văcărești*. Ediție îngrijită, prefață și curriculum vitae de Teodor Vârgolici, București, Editura 100+1 Gramar, 1997.

PELTZ, Isac, *Foc în Hanul cu tei*, București, Editura Hasefer, 1995.

SADOVEANU, Ion M., *Sfârșit de veac în București*. Prefață de Nicolae Manolescu, București, Editura Litera, 2012.

ȘCHIOP, Adrian, *Soldații. Poveste din Ferentari*, Iași, Editura Polirom, 2014.

ȘTEFANOPOLO, Alexandru, *În mahalaua Grant*, București, Editura Eminescu, 1971.

VOICULESCU, Vasile, *Zahei Orbul*. Prefață de Roxana Sorescu, București, Editura ART, 2010.

ZAMFIRESCU, G.M., *Bariera*. Prefață de Florence G.M. Zamfirescu, București, Editura Forum, 1946.

ZAMFIRESCU, G.M., *Cântecul destinelor*, București, Editura „Națională Ciornei”, 1938.

ZAMFIRESCU, G.M., *Corespondență*. Prefață, ediție, note și indici de Claudia Dimiu, București, Editura Minerva, 1988.

ZAMFIRESCU, G.M., *Maidanul cu dragoste*. Prefață de Marius Chivu, București, Litera Internațional, 2009.

ZAMFIRESCU, G.M., *Sfânta mare nerușinare, Sfânta mare nerușinare*. Ediție îngrijită, prefață și bibliografie de Valeriu Râpeanu. București, Editura 100+1 Gramar, 1998.

BIBLIOGRAFIE CRITICĂ

ARHEIM, Rudolf, *Forța centrului vizual: un studiu al compoziției în artele vizuale*. Traducere de Luminița Ciocan, Iași, Editura Polirom, 2012.

ARIÈS, Philippe, *Omul în fața morții*. Traducere și note de Andrei Niculescu, București, Editura Meridiane, 1996.

AUGE, Marc, *Non-places: Introduction to an Anthropology of Supermodernity*, London, Verso, 1995.

BACHELARD, Gaston, *Apa și visele. Eseu despre imaginația materiei*. Traducere și tabel bibliografic de Irina Mavrodin, București, Editura Univers, 1999.

BACHELARD, Gaston, *Poetica reveriei*. Traducere din limba franceză de Luminița Brăileanu. Prefață de Mircea Martin, Pitești, Editura Paralela 45, 2005.

BACHELARD, Gaston, *Poetica spațiului*. Traducere de Irina Bădescu, prefață de Mircea Martin, Pitești, Editura Paralela 45, 2005.

BARBU, Marian, *Romanul de mistere în literatura română*, Craiova, Editura Scrisul românesc, 1981.

BARICCO, Alessandro, *Barbarii. Eseu despre mutație*. Traducere din italiană de Dragoș Cojocaru, București, Editura Humanitas, 2009.

BAUDRILLARD, Jean, *Paroxismul indiferent*, Cluj-Napoca, Editura Ideea Design&Print, 2001.

BĂLAN, Zamfir, *Copilăria lui Adrian Zografi*, studiu introductiv la vol. Panait Istrati, Brăila, Editura Istros-Muzeul Brăilei, 1996.

BĂLAN, Zamfir, *Panait Istrati: tipologie narativă*, Brăila, Editura Istros a Muzeului Brăilei, 2001.

BĂNCILĂ, Vasile, *Spațiul Bărăganului*. Ediție îngrijită de Dora Mezdrea, Brăila, Editura Muzeul Literaturii Române, Editura ISTROS- Muzeul Brăilei, 2000.

BLAGA, Lucian, *Trilogia culturii*, Editura Humanitas, București, 2011.

BLOOM, Harold, *Canonul occidental. Cărțile și Școala Epocilor*. Traducere de Diana Stanciu, postfața de Mihaela Anghelescu Irimia, Editura Univers, București, 1998.

BRAGA, Mircea, *Despre ordinul suveran al receptării*, Sibiu Editura Imago, 2013.

BRAGA, Mircea, *La izvoarele aventurii metodologice modern*, Iași, Editura TipoMoldova, 2013.

BRAGA, Mircea, *Rătăcind prin canon*, Iași, Editura TipoMoldova, 2013.

BRAGA, Mircea, *Teorie și metodă*, Sibiu, Editura Imago, 2002.

BRIDGE, Gary, WATSON, Sophie, *A Companion to the City*, Blackwell, 2003.

BOIA, Lucian, *Pentru o istorie a imaginarului*. Traducere din franceză de Tatiana Nochi, București, Editura Humanitas, 2006.

BUBER, Martin, *Eu și tu*. Traducere din limba germană și prefață de Ștefan Augustin Doinaș, București, Editura Humanitas, 1992.

CALOTĂ, Irina, *Dincolo de centru: politici de locuire în București (1910-1944)*, București, Editura Ozalid, 2017.

CĂLINESCU, George, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*. Ediția a II-a, revăzută și adăugită. Ediție și prefață de Al. Piru. București, Editura Minerva, 1982.

CĂLINESCU, George, *Ulysse*, București, Editura pentru literatură, 1967.

CĂLINESCU, Matei, *A citi, a reciti. Către o poetică a (re)lecturii*. Traducere din engleză de Virgil Stanciu, Editura Humanitas, București, 2017.

GHICIUDEAN, Gabriela, *Introducere în critica literară. Teoria imaginarului*, Alba Iulia Tipografia Universității „1 Decembrie 1918”, 2016.

CHOAY, François, *Pentru o antropologie a spațiului*. Traducere de Kázmér Kovács, București, Biblioteca Urbanismului-Serie nouă, Revista Urbanismului, 2011.

CONSTANTINESCU, Pompiliu, *Scrieri*. Ediție îngrijită de Constanța Constantinescu, cu o prefață de Victor Felea, București, Editura Minerva, 1970.

COTRUȘ, Ovidiu, *Opera lui Mateiu I. Caragiale*, București, Editura Minerva, 1977.

CROHMĂLNICEANU, Ov. S., *Literatura română între cele două războaie mondiale*, vol I, București, Editura Minerva, 1972.

CUBLEȘAN, Constantin, *În jurul începuturilor romanului românesc*, București, Editura Gramar, 2010.

CUBLEȘAN, Constantin, *Conferințe literare*, Târgu-Lăpuș, Editura Galaxia Gutenberg, 2009.

CULIANU, Culianu, Ioan Petru, *Jocurile minții. Istoria ideilor, teoria culturii, epistemologie*. Ediție îngrijită de Mona Antohi și Sorin Antohi. Studiu introductiv de Sorin Antohi. Traduceri de Mona Antohi, Sorin Antohi, Claudia Dumitriu, Dan Petrescu, Catrinel Pleșu, Corina Popescu, Anca Vaidesegan, Iași, Editura Polirom, 2002.

DERȘIDAN, Ioan, *Mateiu I. Caragiale – carnavalescul și liturgicul operei*, București, Editura Minerva, 1997.

DURAND, Gilbert, *Structuri antropologice ale imaginarului. Introducere în arhitipologia generală*. Traducere de Marcel Aderca. Prefața și postfața de Radu Toma. București, Editura Univers, 1977.

ECO, UMBERTO, *Istoria urâtului*. Traducere din limba italiană Oana Sălișteanu și Anamaria Gebăilă, București, Editura Rao, 2007.

ELIADE, Mircea, *Drumul spre centru*. Antologie alcătuită de Gabriel Liiceanu și Andrei Pleșu, București, Editura Univers, 1991.

ELIADE, Mircea, *Nașteri mistice*. Traducere de Mihaela Grigore Paraschivescu, București, Editura Humanitas, 1995.

FLOREA MARIAN, Simion, *Înmormântarea la români*. Ediție critică de Teofil Teaha, Ioan Șerb, Ioan Ilușiu. Text stabilit de Teofil Teaha, București, Editura „Grai și suflet- Cultura națională”, 1995.

GASSET, Ortega y, *Studii despre iubire*. Ediția a III-a revăzută, București, Editura Minerva, 2007.

Van GENNEP, Arnold, *Rituri de trecere. Studiul sistematic al riturilor de poartă și de prag, de ospitalitate, de adopție, de sarcină și de naștere, de copilărie, de pubertate, de inițiere, de ordinație, de încoronare, de logodnă și de căsătorie, de funeralii, de anotimpuri, etc.* Traducere de Lucia Berdan și Nora Vailescu. Studiu introductiv de Nicolae Constantinescu. Postfață de Lucia Berdan, Iași, Editura Polirom, 1996.

GIURESCU, Constantin C., *Istoria Bucureștilor*, București Editura pentru Literatură, 1966.

GLODEANU, Gheorghe, *Poetica misterului în opera lui Mateiu I. Caragiale*, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2003.

GOROVEI, Artur, *Datinile noastre la naștere și la nuntă*, București, Editura Paideia, 2002.

GRIGURCU, Gheorghe, *Amurgul idolilor*, București, Editura Nemira, 1999.

HOLDEVICI, Irina, *Psihoterapia cazurilor dificile- Abordări cognitiv-comportamentale*, București, Editura Dual Tech, 2003.

IONESCU-GION, G., *Istoria Bucureștilor*, București, Stabilimentul Grafic I.V. Socecu, 1899.

IORGULESCU, Mircea, *Panait Istrati: nomadul statornic. Viața, opera, aventurile – legende și adevăruri*. Ediție definitivă. Cuvânt înainte de Eugen Simion, Ploiești, Editura Karta-Graphic, 2011.

IORGULESCU, Mircea, *Celălalt Istrati*, Iași, Editura Polirom, 2004,

LE BON, Gustave, *Psihologia mulțimilor*, București, Editura Anima, 1990.

LEJEUNE, Philippe, *Pactul autobiografic*. Traducere de Irina Margareta Nistor, București, Editura Univers, 2000.

LEVINAS, Emmanuel, *Între noi. Încercarea de a-l gândi pe celălalt*. Traducere de Ioan Petru Deac, București, Editura Bic All, 2000.

LEVINAS, Emmanuel, *Moartea și timpul*. Traducere, cuvânt înainte și note de Anca Măniuțiu, Cluj, Biblioteca Apostrof, 1996.

LOVINESCU, Eugen, *Istoria literaturii române contemporane 1900-1937*, București, Editura librăriei SOCEC&Co., 1937.

LOVINESCU, Eugen, *Istoria literaturii române contemporane*. Postfață de Eugen Simion, București, Editura Minerva, 1989.

LOVINESCU, Vasile, *Al patrulea hagialâc. Exegeză nocturnă a Crailor de Curtea veche*. Ediție îngrijită de Florin Mihăiescu și Roxana Cristian. Ediția a II-a, București, Editura Rosmarin, 1996.

MAJURU, Adrian, *Bucureștii mahalalelor sau periferia ca mod de existență*, București, Editura Compania, 2003.

MAJURU, Adrian, *București: Povestea unei geografii umane*, București, Editura Institutului Cultural Român, 2007.

MAJURU, Adrian (coord.), *Bucureștii subteran: cerșetorie, delincvență, vagabondaj*. Ediția a II-a, Pitești, Editura Paralela 45, 2006.

MAJURU, Adrian, STĂNESCU, Florin Alexandru, *Bucureștii subteran: sinuciderea*, Ediția a II-a, Pitești, Editura Paralela 45, 2006.

MANOLESCU, Nicolae, *Arca lui Noe. Eseu despre romanul românesc*, București, Editura 100+1 GRAMAR, 2005.

MANOLESCU, Nicolae, *Istoria critică a literaturii române*, Pitești, Editura Paralela 45, 2008.

MEHR, Boris Marian, *Evreii: istorie, valori*, București, Editura Hasefer, 2000.

MICU, Dumitru, MANOLESCU, Nicolae, *Literatura română de azi 1944-1964. Poezia, proza dramaturgia*, București, Editura Tineretului, 1965.

MILCA, Andrei, *Fetele lui Ianus și măștile scriitorului: Eugen Barbu-viața și opera*, București, Editura Niculescu, 2013.

MIONEL, Viorel, *România ghetourilor urbane. Spațiul vicios al marginalizării, sărăciei și stigmatului*, București, Editura Pro Universitaria, 2013.

MITCHIEVICI, Angelo, *Mateiu I. Cargiale. Fizionomii decadente*, București Institutul Cultural Român, 2007.

MORAR, Ovidiu, *Scriitori evrei din România*, Editura Ideea Europeană, București, 2006.

MORIN, Edgar, *Gândind Europa*. Ediția a III-a, București, Editura TREI, 2002.

MUTHU, Mircea, *Balcanologie*, vol I, Cluj-Napoca, Editura Dacia, 2002.

NICOARĂ, Simona, NICOARĂ, Toader, *Mentalități colective și imaginar social. Istoria și noile paradigme ale cunoașterii*, Cluj-Napoca, Editura Presa Universitară Clujeană, 1996.

OFRIM, Alexandru, *Străzi vechi din Bucureștiul de azi*, București, Editura Humanitas, 2007.

OIȘTEANU, Andrei, *Imaginea evreului în cultura română. Studiu de imagologie în context est-central-european*. Ediția a III-a, revăzută, adăugită și ilustrată, Iași, Editura Polirom, 2012.

OIȘTEANU, ANDREI, *Sexualitate și societate. Istorie, religie și literatură*. ediție ilustrată, Iași, Editura Polirom, 2016.

OLTEANU, Antoaneta, *Homo balcanicus: trăsături ale mentalităților balcanice*, București, Editura Paideia, 2004.

OPREA, Alexandru, *Cinci prozatori iluștri, cinci procese literare*, București, Editura Albatros, 1971.

OPREA, Alexandru, *Panait Istrati. Dosar al vieții și al operei*, București, Editura Minerva, 1976.

PAZ, Octavio, Octavio Paz, *Dubla flacăra (Dragoste și erotism)*, București, Editura Humanitas, 2003.

PETRAȘ, Irina, *Moartea la purtător. Stări și cuvinte*, București, Colecția Migrene, Editura ASE, 2012.

RÂPEANU, Valeriu, *George Mihail-Zamfirescu. Schiță monografică*, București, Editura de Stat pentru Literatură și Artă, 1958.

RĂSUCEANU, Andreea, *Bucureștiul lui Mircea Eliade: elemente de geografie literară*. Prefață de Sorin Alexandrescu, București, Editura Humanitas, 2013.

RĂSUCEANU, Andreea, *Cele două Mântulese*, București, Editura Vremea, 2009.

REJMER, Margot, *București: praf și sânge*. Traducere de Luiza Săvescu, Iași, Editura Polirom, 2016.

DE ROUGEMONT, Denis, *Partea diavolului*. Traducere de Mircea Ivănescu, București, Editura Humanitas, 2006.

SÂRBU, Georgiana, *Istoriile periferiei. Mahalaua în romanul românesc de la G.M. Zamfirescu la Radu Aldulescu*, București, Editura Cartea Românească, 2009.

SEBASTIAN, Mihail, *Eseuri, cronici, memorial*. Ediție îngrijită și prefață de Cornelia Ștefănescu, București, Editura Minerva, 1972.

STAHL, Henri, *Bucureștii ce se duc cu 175 de ilustrații originale de altă dată*, Imprimeriile E. Marvan, București, 1935.

STAN, Angelica, *Peisajul periferiilor urbane: revitalizarea peisageră a zonelor periferice*, Editura Universitară „Ion Micu”, București, 2009.

STEINHARDT, Nicolae, *Jurnalul fericirii*. Argument de P.S. Justin Hodea Sigheteanul. Ediție îngrijită, studiu introductiv, repere bibliografice și indice de Virgil Bulat. Note de Virgil Bulat și Virgil Ciomoș. Cu un „dosar al memoriei arestate” de George Ardeleanu, Mănăstirea Rohia, Polirom, 2008.

ȘORA, Mihai, *Eu&tu&el&ea... sau dialogul generalizat*, București, Editura Humanitas, 2007.

TALEX, Alexandru, *Panait Istrati. Amintiri, evocări confesiuni*. Ediție, prefață, traduceri și note de Alexandru Talex, București, Editura Minerva, 1985.

TODOROV, Tzvetan, *Noi și ceilalți. Despre diversitate*. Traducere de Alex. Vlad. București, Ed. Institutul European, 1999.

TOMUȘ, Mircea, *Secretul Crailor de Curtea- Veche*, Florești Cluj, Editura Limes, 2014.

UNGUREANU, Cornel, *Geografia literaturii române, azi, vol I Muntenia*, Pitești București, Editura Paralela 45, 2003.

UNGUREANU, Cornel, *Mittleuropa periferiilor*, Iași, Polirom, 2002.

URSA, Mihaela, *Eroticon: tratat despre ficțiunea amoroasă*, București, Editura Cartea Românească, 2012.

VON TEPL, Johannes, *Plugarul și moartea*. Traducere din germana medievală de Marin Tarangul și Emmerich Schäffer. București, Editura Humanitas, 1997.

VIANU, Ion, *Frumusețea va mântui lumea și alte eseuri*, Iași, Editura Polirom, 2015.

ZALIS, Henri, *Contur Eugen Barbu: prozatorul între hotarele adevărului*, Târgoviște, Editura Bibliotheca, 2008.

DICȚIONARE

Dicționarul explicativ al limbii române. Ediția a II-a, București, Editura Univers Enciclopedic, 1998.

CHEVALIER, Jean, GHEERBRANT, Allan, *Dicționar de simboluri, vol. I*. București, Editura Artemis, 1994.

CIORĂNESCU, Alexandru, *Dicționarul etimologic al limbii române*. Ediție îngrijită și traducere din limba spaniolă de Tudora Șandru Mehedinți și Magdalena Popescu Marin, București, Editura SAECULUM I.O., 2017.

POP, Ion (coord.), *Dicționar analitic de opere literare românești*. Ediție definitivă. Cluj, Editura Casa Cărții de Știință, 2007.

VINERANU, Mihai, *Dicționar etimologic al limbii române pe baza cercetărilor de indo-europenistică*. Ediția a II-a, București, Editura Alcor Edimpex, 2009.

ZACIU, Mircea, PAPAHAĞI, Marian, SASU, Aurel, (coord.), *Dicționarul scriitorilor români. A-C*, București, Editura Fundației Culturale Române, 1995.

TEZE DE DOCTORAT NEPUBLICATE

MATEI, Dana, *Mahalaua în proza românească*, București, 2010.

DUBAN, Adriana Carina, *Carol Ardeleanu. Obsesia ratării și a mediilor decăzute*, Alba Iulia, 2013

DANIEL, Luca, *Tema periferiei în romanul românesc interbelic*, Sibiu, 2011.

ARTICOLE ÎN REVISTE DE SPECIALITATE, STUDII ÎN CONFERINȚE ȘI ÎN VOLUME COLECTIVE, PREFEȚE

BALTAZAR, Camil, *De vorbă cu d-l I. Peltz cu prilejul apariției romanului Calea Văcărești*, în "România literară", anul II, nr. 87, 9 decembrie, 1933, p. 3-4, în vol. *Romanul românesc în interviuri*, vol II, partea II, București, Editura Minerva, 1991.

BURȚA-CERNAT, Bianca, *Ficționarul și cloșardul*, în „Observator cultural”, nr. 389, septembrie 2007.

CERNEA, Silviu, *Cu George Mihail Zamfirescu despre cărțile lui, despre el și despre alții*, în revista „Naționalul nou”, anul II, nr. 345, 8 iul. 1935, în vol. *Romanul românesc în interviuri. O istorie autobiografică*, Antologie, text îngrijit, sinteze bibliografice și indici de Aurel Sasu și Mariana Vartic, vol. IV, partea a II-a, București, Editura Minerva, 1991.

CESEREANU, Ruxandra & CO, *Made in România. Subculturi urbane la sfârșit de secol XX și început de secol XXI*, Cluj-Napoca, Editura Limes, 2005.

CHIVU, Marius, *Ferentari love story*, în „Dilema veche”, nr 522, 13-19 februarie 2014.

CIOCULESCU, Barbu, *Studiul introductiv* la ediția Mateiu I. Caragiale. *Opere*, Ediție, studiu introductiv și note de Barbu Cioculescu, Editura Fundației Culturale Române, 1994.

COCEA, N.D., *Artistul poate să facă politică sau trebuie să rămână în «Turnul de fildeș»?* în „Rampa”, anul XXVI, nr. 5986, 25 decembrie 1937, în vol. *Romanul românesc în interviuri. O istorie autobiografică*. Antologie, text îngrijit, sinteze bibliografice și indici de Aurel Sasu și Mariana Vartic, vol. I, partea a II-a, București, Editura Minerva, 1991.

CORDOȘ, Sanda, *Scara păcătoșilor*, în „Vatra”, Târgu Mureș, nr.11-12, 2003.

CUCEU, Codruța, *Spațiul ghetoului*, în „Journal for the Study of Religions and Ideologies”, anul I, vol. 1, nr. 2, 2002.

DANIEL, Paul I., *Despre roman și nuvelă*, în „Adevărul”, anul LI, nr. 16342, 8 ian. 1937, p.7, în vol. *Romanul românesc în interviuri. O istorie autobiografică*. Antologie, text îngrijit, sinteze bibliografice și indici de Aurel Sasu și Mariana Vartic, vol. IV, partea a II-a, București, Editura Minerva, 1991.

DANIEL, Paul I., *De vorbă cu George Mihail Zamfirescu*, în „Epoca”, nr. 1615, 15 iunie 1934, în vol. *Romanul românesc în interviuri. O istorie autobiografică*. Antologie, text îngrijit, sinteze bibliografice și indici de Aurel Sasu și Mariana Vartic, vol. IV, partea a II-a, București, Editura Minerva, 1991.

DOINAȘ, Ștefan Augustin, *Eu și celălalt*, în „Secolul 21”, nr. 1-7 (442-448), București, 2002.

DOINAȘ, Ștefan Augustin, *Fragmente despre alteritate*, în „Secolul 21”, nr. 1-7 (442-448), București, 2002.

DOBRESCU, Caius, *Spațiul urban ca mitologie seculară, autotransgresie ficțională și „lume a lumilor”*. *Trei abordări teroretice*, în vol. Dumitru Chioaru (coord.), *Orașul și literatura*. Prefață Paul Cornea, București, 2009.

ENACHE, Daniel Cristea, *La bloc*, în „Adevărul literar și artistic”, București, 8 februarie 2005.

ECO, Umberto, *Anti-Porfiriu*, în vol. Gianni Vattimo, Pier Aldo Rovatti (coord.), *Gândirea slabă*. Traducere de Ștefania Mincu, Constanța, Editura Pontica, 1998.

ENE, Mihai *Metropola ca topos generator în literatura decadentă*, în vol. Dumitru Chioaru (coord.), *Orașul și literatura*. Prefață Paul Cornea, București, 2009.

GÂRBEA, Horia, *Interviu cu Petru Cimpoesu*, în „Ramuri”, Craiova, nr. 1, 2008.

ENACHE, Daniel Cristea, *Viață de câine*, în ”România literară”, București, An. XXXIX, nr.24, 22 iunie 2007.

GYORFI, Simone, *Romanța centralizării. Lungul drum al percepției de sine—de la periferia conștiinței către centrul ei*, în „Acta Iassyensia Comparationis, 5/2007.

ILIE, Rodica, *Utopia citadină în manifestele avangardiste românești*, în vol. Dumitru Chioaru (coord.), *Orașul și literatura*, Prefață Paul Cornea, București, 2009.

IOAN, Ioan, *Câte ceva despre intoxicarea locurilor*, în „Secolul 20” *Loc-locuire-poluare*, București, nr. 1-2-3/406-408, 1999.

IOANID, Doina, *Romanul ca o piesă de compoziție*, în ”Observator cultural”, București, Anul XII, serie nouă nr.354 (612), 16-22 februarie 2012.

IORGA, Nicolae, *Haiducii în franțuzește*, în revista ”Ramuri”, anul XVIII, nr. 14-15, 15 iulie-1 august 1924.

IORGULESCU, Mircea, *Viața la români după evenimente*, în Revista „22”, An XII, nr. 51, 18 decembrie 2001.

ISTRATI, Panait, *Scrisoare deschisă domnului N. Iorga*, în vol. Panait Istrati, *Amintiri, evocări confesiuni*. Ediție, prefață, traduceri și note de Alexandru Talex, București, Editura Minerva, 1985.

JICU, Adrian , *Outsiderul—revanșa provinciei*, în „Vatra”, Tîrgu-Mureș, nr. 1/2018, 26 martie 2018.

LIICEANU, GABRIEL, *Repere pentru o hermeneutică a locuirii*, în „Secolul 20”, București, nr. 1-2-3/ 406-408, București, 1999.

MALAMEN, Iolanda, *Sunt proteică, dar, în același timp și imprudentă*, în „Ramuri”, nr. 9, 2009

MANOLESCU, Nicolae, *Eugen Barbu*, în „România literară”, nr. 46, anul XXXVI, 2004, București, 2004.

MARCU, Luminița, *Umor și metafizică*, în „România literară”, București, An XXXIII, nr. 25, 27 iunie 2001.

MARINESCU, Pericle, *G.M. Zamfirescu*, în „Vremea”, 30 noiembrie 1941, în G.M. Zamfirescu *Corespondența*.

ORNEA, Z., *Centenar I. Peltz*, în „România literară”, nr. 6, an XXXII, 17-23 februarie 1999.

PANAITESCU, C., *Cu d-l Isac Peltz despre Calea Văcărești*, în „Facla”, anul XII, nr. 844, 17 noiembrie 1933, p. 2, în vol. *Romanul românesc în interviuri*, vol II, partea II, București, Editura Minerva, 1991.

PÂRJOL, Florina-Elena, *Argou, mâncare și amor sau cum vorbește, mănâncă și iubește mahalaua în literatura română*, în „Argotica”, nr. 1(1), 2012.

PELTZ, Tia, *Amintirile dor!*. Introducere la *Foc în Hanul cu tei*, București, Editura Hasefer, 1995.

POP, Doru, *Cum ne îmbolnăvesc poveștile altora*, în „Apostrof”, Cluj-Napoca, nr. 10 (209), anul XVIII, 2007.

POPESCU, Alice, *Moscova lui Platonov sau copilul spontan*, în vol. *Orașul și literatura*, Prefață Paul Cornea, București, 2009.

PRUS, Elena, *Parisul ca spectacol românesc al modernității*, în vol. Dumitru Chioaru (coord.), *Orașul și literatura*, Prefață Paul Cornea, București, 2009.

RADU, Alex, *Cerșetorul față cu literatura*, în „Cultura”, nr. 4 (158), noiembrie 2008.

RÂPEANU, Valeriu, *Repere cronologice și permanente psihologice*, prefață la vol. G.M. Zamfirescu, *Sfânta mare nerușinare*. Ediție îngrijită, prefață și bibliografie de Valeriu Râpeanu, București, Editura 100+1 GRAMAR, 1998.

ROGIN, Theodorm *Cazul romanului Groapa - Este sau nu este... plagiat? - Eugen Barbu vs. Stoian Gh. Tudor* în „România literară”, anul XLVIII, nr. 20, 13 mai 2016.

ROLAND, Roman, *Un Gorki balcanic*, prefață la *Chira Chiralina*, în *Opere I. Povestiri Romane*. Ediție îngrijită, cronologie, note și comentarii de Teodor Vârgolici. Introducere de Eugen Simion, București, Editura Academiei Române, Editura Univers Enciclopedic, 2003.

SIMION, Eugen, *Introducere*, prefață la vol. Panait Istrati, *Opere I. Povestiri. Romane*. Ediție îngrijită, cronologie, note și comentarii de Teodor Vârgolici. Introducere de Eugen Simion, București, Editura Academiei Române, Editura Univers Enciclopedic, 2003.

SIMUȚ, Ion, *Viața ca o panoramă*, în „România literară”, București, anul XXXIX, nr. 37, 21 septembrie 2007.

STRAJE, Mihail, *Cu George Mihail Zamfirescu despre romanul Maidanul cu dragoste*, în „România literară”, anul II, nr.59, 1 apr. 1933, p.4, în vol. *Romanul românesc în interviuri. O istorie autobiografică*, Antologie, text îngrijit, sinteze bibliografice și indici de Aurel Sasu și Mariana Vartic, vol. IV, partea a II-a, București, Editura Minerva, 1991.

ȘTEFĂNESCU, Alex, *La o nouă lectură: Eugen Barbu*, în „România literară”, an XXXV, nr 33, 21 august-3 septembrie 2002.

TEODORESCU, Cicerone, *Cu I. Peltz pe Calea Văcărești*, în ”Reporter”, anul I, nr. 3, 20 decembrie 1933, p. 5, în *Romanul românesc în interviuri*, vol II, partea II, București, Editura Minerva, 1991.

TIMAR, Cristina, *Un scriitor par excellence: Petru Cimpoșu. Argument*, în „Vatra”, Tîrgu-Mureș, nr. 1/2018, 26 martie 2018.

TIMAR, Cristina, *Vatra-dialog cu Petru Cimpoșu: Câtă vreme nu doare, viața e ceva bun*, în „Vatra”, Tîrgu-Mureș, nr. 1/2018, 26 martie 2018.

TURCUȘ, Claudiu, *Simion liftnicul, după 15 ani*, în „Vatra”, Tîrgu-Mureș, nr. 1/2018, 26 martie 2018.

URIAN, Tudorel, *Minunea de la etajul opt*, în „Cuvântul”, Anul VII (XII), nr. 9 (293)

VAIDA, Mircea, *Cei care fug de pamflet*, în „Tribuna”, anul XXII, nr. 14, 6 apr.1978, p.5; nr. 15, 13 apr. 1978, p. 3 apud *Romanul românesc în interviuri. O istorie autobiografică*, Antologie, text îngrijit, sinteze bibliografice și indici de Aurel Sasu și Mariana Vartic vol I, partea I, București, Editura Minerva, 1991.

VALERIAN, I., *De vorbă cu Carol Ardeleanu*, în „Viața literară”, anul II, nr. 39, 26 februarie 1927, în *Romanul românesc în interviuri*, vol. I, partea I, Antologie, text îngrijit, sinteze bibliografice și indici de Aurel Sasu și Mariana Vartic vol I, partea I, București, Editura Minerva, 1991

VÂRGOLICI, Teodor, *Prefață la Calea Văcărești*. Ediție îngrijită, prefață și curriculum vitae de Teodor Vârgolici, București, Editura 100+1 Gramar, 1997.

ZALIS, Henri, *Prefață la Carol Ardeleanu, Diplomatul, tăbăcarul și actrița*, București, Editura ROMCART, 1997.

SURSE BIBLIOGRAFICE ELECTRONICE

CERNAT, Bianca, *Panait Istrati, „omul revoltat”*. *Repere pentru o literatură a contestației*, disponibil pe http://www.cesindcultura.acad.ro/images/fisiere/rezultate/postdoc/rapoarte%20finale%20de%20cercetare%20stiintifica%20ale%20cercetatorilor%20postdoctorat/lucrari/Cernat_Bianca.pdf, site accesat în 25.11.2017.

FOUCAULT, Michel, *Of other spaces: utopias and heterotopias*, web.mit.edu/allanmc/www/foucault1.pdf, sit accesat la data de 27.04. 2014.

MIHALI, Ciprian, *Centru și periferie: complicații și complicități*, <http://atelier.liternet.ro/articol/2258/Ciprian-Mihali/Centru-si-periferie-complicatii-si-complicitati.html>, sit accesat la data de 27.04. 2015.

MOLES, Abrahames, *Les coquilles de l'homme et proxémique*, în sens *Autobiographie d'Abraham Moles. Le cursus scientifique d'Abrahames Moles*, Texte inédit écrit par A. Moles et E. Rohmer Publie dans le „Bulletin de Micropsychologie”, nrs 28 et 29, pp. 30-31, disponibil pe [http://www.infoamerica.org/documentos/pdf/moles autobiografia. pdf](http://www.infoamerica.org/documentos/pdf/moles%20autobiografia.pdf), site accesat la data de 25. 04. 2018.

LAZĂR, Adriana, *Spațializarea sărăciei extreme în sate și orașe*, p.6, <http://www.iccv.ro/node/72> sit accesat la data de 04.08. 2016.

SAVA, Emilia, *Un sfert de Capitală a ars în „Focul cel mare”*, http://www.historia.ro/exclusiv_web/general/articol/un-sfert-capitala-ars-focul-cel-mare, sit accesat la data de 23. 07.2016.

TIMAR, Cristina, *Cotidian și metafizică în Simion liftnicul de Petru Cimpoeșu*, în *The Proceedings of the “European Integration - Between Tradition and Modernity” Congress, 3*, Editura Universității „Petru Maior”, Tîrgu Mureș, 2009.

VULPESCU, Ana Maria, *Eugen Barbu: omul prin operă și opera prin om* în ”Jurnalul Național, 13 <http://jurnalul.ro/cultura/arte-vizuale/eugen-barbu-omul-prin-opera-si-opera-prin-om-564868.html>, site accesat la data de 14 ianuarie 2017.

ȘERBAN, Alexandra, *De ce purtau bărbații pantofi cu toc*, <https://www.historia.ro/sectiune/general/articol/de-ce-purtau-barbatii-pantofi-cu-toc>, site accesat în 24 august 2018.